

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 41.

У НОВОМ САДУ 8. ОКТОБРА 1887.

ГОД. III.

ти су ми јади додијали —
Сву ми скоро душу истрзали!
Сваког дана, сваке ноћи црне,
Читав рој их на мене нагрне,
Већ не могу чисто да се браним —
Дошло ми је, да се жив сахраним!
Али нећу, има од њих лека:
Добро вино и лепојка сека. —
Чујеш, Гино, дајде једно вино!

Тако, душо, па сад седи овде,
И тај свет ми већ дошао доведе!
Чим ме виде, да дођем код тебе,
Одмах нешто шапћу измеђ себе;
Мисле ваљда, да ја тебе љубим —
Баш уз инат хајд' да те пољубим!
Са света ме доста јада стало,
Хоћу сада да пркосим мало. —
Него, Гино, дај још једно вино!

КРЧМАРИЦА ГИНА.

Добро вино! Гледај, како блиста,
Свака капља као суза чиста!
Оживе ми мало душу јадну...
Али куд ћу сад у собу хладну?
Моја соба Сибирија права,
А капију газда закључава.
Баш је доцкан — већ поноћно доба —
Ал ти имаш доста празних соба. —
Него, Гино, камо мени вино?

Ето, видиш, сад већ јада нема —
Неста бриге, па чисто задрема';
Па и на свет не помишљам више:
Душа моја само за те дише;
Срце моје куца само за те;
Очи моје гледе само на те.
Нек свак диже и камење на ме,
Само, душо, кад си ти уза ме! —
Ала, Гино, баш ти дивно вино!

Вл. М. Јовановић.

НЕГОТИНУ

НА ДАН 6 СЕПТЕМБРА 1887. ГОДИНЕ,

КАДА ЈЕ ПРВИ ПУТ У ЊЕМУ ПРОТЕКАО ТОЧАК ВОДЕ СА БАДЊЕВА.

ОД М. Ђ. МИЛИЋЕВИЋА.

Криве ми те, Неготине драги, да си ни-
зак, да си водоплаван, а не веле, да се
твоја Бабафинка некад видела даље
него Сто или Ртањ, него Цер или Копаноник!
Криве ми те, Неготине мали, што си ма-
лен бројем и простором, а не веле, да се у
славној борби за слободу отаџбине нико с то-
бом не може поредити; јер сва места, која се
прославила у тој борби, слушала су рику то-
пова и гроктање пушака у ближој или даљој
околини својој; само си ти, славни Вељков
граде, сву ђулад и сву танад непријатељску
примао у саме прси своје, у само срце своје!

Криве ми те, Неготине смерни, да си с
неруке, да си далек од светскога друма — Ду-
нава тихога — а заборављају, да си *ги* заслу-
жио. да Србин путник и више скрене, те да
у твоју средину дође; не веле, да је Србину
вредно изгубити тренутак времена а добити
свет успомена, и подичити се славом старих
својих!

Криве ми те, Неготине зелени, да чамиш,
да не напредујеш, а од свих градова српских
ти једини, из толике даљине, доведе живу воду
у средину своју, докле толика друга, већа и
богатија места, пуштају, да се роне стари во-

доводи, и пресушују источници, који су им остали од старих!

Криве ми те, да си непомичан, а забора-вљају, куда се чак одмакло румено винце твоје, које је славно разгласило име твоје, и које је небројено пута распалило и ледена срца и по-нело их ка жељи нада све жеље народа српскога — к ослобођењу и уједињењу!

Неготине, Неготине, кито цвећа, дико усно-мена, кућо мила драге деце моје, ти ниси ве-лик ни бројем ни простором, али си у благај-ницу српске историје уложио више, него ма који град српски! И то ти је дало право на вечито наше поштовање!

Слава маленкости твојој, Неготине драги!
Хвала деоници твојој, Неготине славни!

МАЛИ ПАВЛЕ

(ПО В. ИГУ).

Тек што на свет паде, зла га судба згоди:
Умрла му мајка, што га малог роди.
Што да живи дете, кад већ умре мати,
Само друга мајка да се више пати!
Млад му отац, шта ће? — другу у дом води;
Сирото детенце у з'о час се роди!
Али драго небо пропасти му не да,
Узео га к себи његов стари деда:
У старца је рука и слаба и сува,
Ал нежна и мила, да сироче чува.

Кад младост отпириш с ружичасти снови,
Пред тобом с' отвара опет живот нови,
Ниси више оно, што си негда био,
Ал си лаган путник, кој' је сваком мио,
За кога се многи невољник прибија,
Кад га у зле дане несрећа повија;
Око тебе стоје све дечија лица,
Хиљаду те моле склопљених ручица.
Доста је у свету себичних и кривих,
Добро је да неко и за друге живи;
Да у две дање и бедне и црне
Не да милосрђу, да навек утрне;
Да са горских виса дотера јагњешце,
Да зајожи млеко малено детешце.
Свет је жељан срца; што љубити учи,
Које брани, не да, да се други мучи,
Срца, које не би, старачко ал врело,
Са страхоштовањем послужити хтело.
Чисто б' рећи смео:
Бог је тако хтео,
Те старачкој души женско срце дао,
Кад је место мајке деду изабрао.

Тако Павле поче
Живет' к'о сироче.
Уз њега је само стари његов деда.
Очицама крупним у свет широк гледа.
Хтео би и зборит', ал узалуд куша,
Јогуница језик не ће да га слуша.

Прави божи анђо, што по земљи ходи,
А деда промис'о, што га руководи.
Дете је прозорје — румен златна, жива,
А деда вечерње, што зору ужива.

А дедин је дворач пољско добро неко,
Кроз шуме и поља види се далеко;
Тако је далеко, аох мили Боже,
Једва детињ поглед сагледати може.
Пољана се цветна зелени и шири,
А свеж поветарац из шумице пири.
До куће баштица, у баштици цвеће,
И сав мирис благи, што туда облеће,
Плаво небо, поље, шума и шипрази —
Све то нашег Павла милује и мази.
А највише цвеће, које балсам лије,
С човеком се дружи, а пакосно није.

Малено оканце шта да гледат' почне —
Да ли крушке жуте ил јабуке сочне?
Ил ће стазом чистом мало даље поћи?
Јест, малина густа не да даље проћи.
На обали врба криви поток скрива,
Кроз клонуло грање вода се прелива,
Сад опазип плаву, сад белчасту пругу,
А птичица пева у зелену лугу,
Химна јој се сретна тако слатко ори.
А поточић доле у трави жубори,
Лишће шушти, трепће тако тихо — тајно,
Кроз грање се види оно сунце сјајно,
У чаробну све се хармонију слива,
А азурно небо озго се прелива.
Та небесни отац појета је стари!
Како само вешто и сљуби и спари:
За чим срце чезне, и што оку годи,
Све то једно с другим допуњује, сроди.
Цветови су Павлу најбољи другари,
За то их и сади његов деда стари.
Како га је лепо, кад данак ослави,
Видет' поред дејке на зеленој трави!

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Обрашчићи нежни тако бело-бледи,
 Па деда се плаши да их не позледи;
 Слабачке му уди, још нежније груди,
 Бог зна шта ће бити, кад јесен застуди.
 А што ли га старац тако брижно чув'о?
 На сâм' дан рођења оштар ветар дув'о,
 Уморио мајку; те морије клете
 Сад се прибојава и за само дете.
 Још не једе мали ни мяса ни биља,
 За њега је млеко, треба му дадиља.
 Да нахрани своје попашно детенце,
 Купио је деда козу и јаренце.
 Ето Павлу друга, ето мила брата!
 Јаре поиграва, он би да га хвата,
 Свуда милим оком
 За његовим скоком.
 Нека козинића, за скок се и роди,
 Ал детенце треба усправо да ходи!

Дуји мали Павле, голица га стопа;
 Хајде седни малко, па опета: хопа!
 Де поступај, лази! Ни бриге те није!
 И грана се љуља, али у вис бије.
 Годиница прошла, оклевати што ће?
 Један пут коракн'о, па опета хоће.
 Само тако, тако, држи се, потечи! —
 Та ко није глед'о то на својој деци?
 Гледајте га само, како, куцов, лази,
 А деда на сваки корачић му пази!
 Дуби, дуби, пође, па се опет плаши,
 Ручицама тражи да се чега маши,
 Опет зашевели, опет страх га тресе,
 Па најзад јуначки даље отисне се.
 Брже, моје дете, док се страх не врати!
 А за њим се деда повија и клати,
 Посрне ли мали,
 Нема краја шали —
 Малене их страва
 Оба зачикава.

Ту невиност чисту, што међ њима дине,
 Камо живописца да нам је опише?
 Дечија је радост божанскога лива,
 Небеско блаженство што се предужива.

Наш праотац, који у библији живи,
 Ком се Мосиј диви на брду Хориви,
 Беше патријарах, деда срца слаба,
 Па сву нежност изли на новoga „раба“;
 Сав је блажен био, кад је у рај уш'о,
 Па сакривен тако из прикрајка слуш'о:
 Како се Адаму прва мис'о буди,
 Како ће да мисли, како ће да суди;
 Да ли ће му душа с мудра пута заћи,

Ил ће новој мисли јасан говор наћи;
 Раздрагаој души да л' ће израз дати,
 Усхићен и пленут, да л' ће запевати?
 Где, у нашег деде иста така збића!
 Ређао је Павле гласић до гласића,
 Чини ти се нешто тајанствено пева,
 Најзад од кликота урнебес и врева!
 Деда за њим следи,
 Да га се нагледи;
 К'о да унук мали друго биће поста —
 Не може се збора да наслуша доста.
 Ка' оно у дане свечане и веље,
 У целоме дому радост и весеље;
 И листак у гори
 О њему жубори.] *почети*

У кући је госа наш говорник млади,
 Деда јагње божје, па све му повлади,
 Каже л': „хајде, деда!“ старина не пре се,
 А викне ли: „стани!“ стоји, не миче се.] *свакако не*
 А зашто и не би слушати га мог'о,
 К'о свладана зима то пролеће строго?
 Међ њима је слога да не може боља,
 Старац је поданик, унук самовоља!
 А зађу л' у шетњу, кроз цбуње и грање,
 Разлеже се вртом смех и шалакање,
 Тице да повиле, ветрић благо пуше —
 Боји се да дирне две невинне душе.
 Једном богме две су, како гледа света,
 А другом је само осамдесет лета!
 Старац слабо памти, почешће се мете,
 Ко ли га испраља? — ово мало дете.
 Старац учи малог, како мислит' треба,
 А он пење старца створитељу неба:
 Ком је вера тамна, па се њоме мучи,
 Нек је тамо доле у дечице учи!
 Никад време дуго,
 Све једно уз друго;
 Клоне л' малом глава
 И деди се спава;
 А када се игра — и дед поиграва.
 Заједно су у сну, заједно и будни;
 Свакога тренутка једно друго жудни...
 А ту чисту љубав зачео је, снов'о,
 Онај први корак, оно прво слово.
 Час му тепа: „тицо!“ час: „несташни враже.“
 Често, сретан, не зна ни како да каже!
 Та оно блажено, што у деди диса,
 Лепше је од цвећа, слађе од мириса!] *нема*
 Пуна су му уста: „Срце моје драго!“
 Па онда га учи и светује благо:
 „То не дирај, боц, боц! хоће „кив“ да тече;
 „Ваџи, то је ружно; узми, то је „чече“;

„Не ид' тако брзо, ни тако далеко —
 „Зар ти нисам, Павле, већ један пут рек'о?
 „К'о да си се с гицом у барици ваљ'о,
 „Хаљине упрск'о, „ципице“ укаљ'о.
 „Не на шљунак тамо, мој несташни бане!“ ...
 Детенце послушно, па се свега махне.
 О да збора слатка! узвишена чина!
 Свечано их сунце гледа са висина.
 Низ плаветно небо дивне сјаје слива,
 Багреним пурпуром обоје целива.

Док је овде живот блажени и зрачни,
 Павлов отац тегли живот второбрачни.
 Та кућа му није сад онако стројна —
 Узалуд га виче из гроба покојна.
 Једнога синчића небо му подари,
 Ал наш мали Павле мало за то мари;
 Он и не зна ништа за тог новог госта;
 Бог му дао дејку, па то му је доста.

Ал пролази време, макар да и мили.]
 Бог је рек'о Рути, па и Сем Рахили:]
 Плачи, драга жено, Бог ми живот узе —]
 И кукању много, и пролише сузе:]
 Тако црн дан свану]
 И деда изда'ну.]
 Ал Павлове очи сузица не роси,]
 Не зна још за Бóгу, који људе носи,]
 Гледа га, и гледа, па се сећа живо,]
 Како му је често дедица казив'о:]
 „Скоро ћу умрети, и у гроб сићи,]
 „Далеко од тебе за навек отићи;]
 „Остаћеш сироче самохрано, голо“,]
 Ал' не знаде Павле шта ће то да значи,]
 Па наново вртом и трчи и скачи.]
 По среди улица малена црквица,]
 У њој попа стари молитву је чит'о,]
 Пријатељ је многи самртнику хит'о;]
 Дођоше и коне, гологлаве стоје,]
 Да одаду старцу поштовање своје;]
 Хришћанско их срце на скуп тужан зове:]
 Да преселе кону у дворове нове.]
 Све готово, спремно; носила донеше,]
 Заплакаше чељад; путника понеше.]
 Пође пратња путем, што на гробље води,]
 За сандуком црним мали Павле ходи.]
 Гробљански је простор зидином ограђен,]
 Ал ни један цветак не видиш засађен,]
 Нигде споменика, ни старих ни нових,]
 С позлаћени крсти, са ласкави слови;]
 Ту бораве мртви њихов санак дуги,]
 А крстови горе сви један к'о други.]
 На огради трошној капија је стара,

Кад залази сунце, гробар је затвара.
 Устави се Павле, када до ње дође,
 Гледа је и гледа, п' онда даље пође.

Неком живот лак је, некоме је стење,
 А деци је санак, лажно привиђење.
 Наша мала звезда истом што се роди,
 Заклони је облак, зла је судба згоди.

„Иди ми с очију! вуц' се испред мене!
 „Гледај ти, молим те, неваљало штене!
 „Покусао млеко, кућу испрерив'о!
 „Док је сео за сто, сву ме исполив'о!
 „У хапс, гадни роде!
 „Па хлеба и воде!“
 Од куд ли се, Боже, ружна псовка чује?
 То маћа опака нашег Павла пеује.
 Кад с дединим, јаој! растаде се гробом,
 Стран га неки човек одвезао собом,
 Дочека их жена с дететом на руци,
 И на брзо поче потегни, повуци!
 Маћија га мрзи, не ће ни да гле'не —
 Та тако је срце у матере — жене!
 Половина грубо, половина драго,
 И восак и челик, и строго и благо,
 Свето је, кад љуби и кад сузу роши,
 Кад је љубоморно, онда га се клони;
 За своје би дала испод грла крви,
 А туђе би дете ногама да смрви!
 Пророк је упоран, мучит' га и смете,
 Нашто мучеништво за нејако дете?
 Та причекни Павла док мало порасте,
 П' онда удри силом материнске власти!
 Још дедина љубав утрнула није,
 А већ гневног једа олујина бије.
 О, дедина свега где си сада слико?
 Дете плаче, плаче, ал не чује нико!
 Отац је оглухио, а маћија змија ...
 У соби је само, помрчина зија,
 Зашуште хавети, једна другу вија,
 К'о поноћни ветар кад трску занија;
 Чини му се јутром прозори не сјаје,
 И сама га зора више не познаје.
 Чим помоли главу, већ маћија виче:
 С очију ми с' вуци, рђо, несретнице!
 Куд год се окрене, свакоме патруња,
 Најзад се повуче, па у углу куња,
 Сваки дан све више лице му се мути,
 Не смеје се више, замисли се, ћути.
 И роснато цвеће и тичице лаке]
 Оплакују Павла, што је судбе таке.]
 Заљубљени отац слаботиња божа.]
 Животињска душа, а човечја кожа;

Он се, ћоро, вара,
А она зипара;
Око њега каска,
Па му, луди, ласка.

„Моје срце драго, мој убави цвете,
„Да ли има ико 'вако мило дете?
„Како дивно Господ све на њему сложи —
„Та гледни га само, сушти анђ'о божи!
„Гле мед'на усташца, погле чела ведра,
„Рај небески сиш'о у мајчина недра!
„Па како је само степенит и збивен,
„Пуначак и обал, к'о млеком наливен!
„Па како ми миран, слатка моја рано! —
„Ноницу ти љубим, сунце огрејано!“
И Павле се сети на те речи благе
(Онако к'о руже, к'о малене јаге)
Да ј' и њему тако слатко теп'о неко,
Ал' тај мили неко
Тамо је далеко.

По цео дан гдегод у прикрајку чуча.
Ту на земљи Павле мало и поруча,
П' онда опет, ћутећ', и чезне и уди,
А поглед му некуд у даљину блуди.
Мисли и размишља, нечему се спрема . . .
А кад једног дана, нашег Павла нема.
Узалуд га вичу, узалуд га траже,
Позна им је журба, више не помаже.

Вејавица веје, кијамет се ствара —
(Беше у сред зиме, у сред јануара)
На пољу је густа помрчина била,
А у њој хавети, хиљаду страшила.
Снег завеј'о пута, што у поље води —
По беспутном снегу мало дете ходи.

Кад сутра сељани у поље изашли,
О, да чудна чуда! једно дете нашли;
Многи су и чули, да је чедо драго
Дозивало деду . . . да је запомаг'о.
А бурна је била ова ноћца сиња —
Па многи мишљаше, то му се причиња.
Укочено дете на портанских врати'
Хтело је унутра, ал решетка крати.
А како л' по снегу само тамо дође?
Има л' кога свога? Има л' своје рође? . . .
Једном о вечери силно с' Павлу стужи,
Па похита деди, да му се потужи,
Викао је старца, да се натраг врати,
Па уморан паде на гробљанских врати'.
Бадава је вук'о рукама обема,
Ограда железна милосрђа нема!
Плак'о, вик'о, звао,
Па уморан пао;
Мраз је општар био
Па га оборио.
Гроб се дедин види, ал се не одзива —
Леже ту до дејке, да и он почива.

Милорад П. Ш.

ЈЕДНА ГЛАВА ИЗ ДОСТОЈЕВСКОГ.

НОВА ПОЗНАНСТВА. — ПЕТРОВ.

(Свршетак.)

Не знам како, али се мени све чинило, као да он и не живи са мном у једном затвору, него као да је негде у другом дому, у граду, а заточење као да је посећивао тек онако уз пут, тек да чује, има л' што ново, или и сам да што приповеди и да нас види, како живимо. А увек се некамо журно, баш као да је оставио негде некога, па се сад чека за њим; или као да је прекинуо неки посао, па се жури, да га настави. Но он баш као да се није толико хамао за послом.

И поглед му је био некако чудноват: пажљив, с неким трагом смислости и, рекао бих, исмевања; а гледао је у неку далеку даљину преко свега и иза свега, што је било пред њим. Нека му је неки предмет макар сасвим под носом, он нигда неће гледати њега, него ће одмах тражити какав други, иза њега. И од тога је изгледао расејан.

Више пути хтео сам баш да видим: куд ли то

хита Петров од мене? где ли то њега тако чекају? Но он оде од мене управо у коју касарну, или у кухину, седне тамо до кога било између оних, што се разговарају; слуша, слуша, што се говори, па ће се тек и он кадгод утаћи у разговор, и то више пута баш жестоко, док наједаред не прекине и не ућути. Но или говорио он или седео мучећи, увек је изгледало, као да је то све само онако, мимогредно, али он има још негде посла и тамо се чека за њим. А тек је најчудноватије, што он посла није имао нигда и никаквог; живео је у савршеној доколицы, осим, разуме се, робије. Заната није знао никаквога, а ни новаца у њега нигда није било. Но он баш није толико ни марио за новац.

И о чему је он говорио са мном? Разговор му је био исто тако чудноват, као и сам што је. Види ме, на прилику, где идем сам иза затвора, и наједаред ево га, као из земље, преда мном. Ходио је

увек брзо, али је знао тек наједаред променити правац. Иде кораком, али се чисто види, како се жури.

— Дobar дан.

— Дobar дан.

— Да вам нисам на сметњи?

— Нисте.

— Та хтео сам да вас питам за тог Наполеона. Он мора да је род с оним, што је био дванаесте године? (Петров је био војнички син и писмен.)

— Род, дабогме.

— А какав је он то, чујем, председник?

Питао је увек брзо и кратко; ваљало му је, мислиш, што пре дознати ону ствар. Као да се распитује о некој ствари, која не трпи ни најмањега одлагања.

Ја му рекох, какав је Наполеон председник, и да ће можда у скоро бити и император.

— А од куд то?

Кажем му, како сам знао и то. Петров ме слуша пажљиво и одмах схвата — а ухо прислони скоро сасвим уза ме.

— Хм. Па сам хтео још, Александре Петровићу, да вас питам: је ли истина, кажу, да има таквих мајмуна, што су им руке до самих пета а висином су, кажу, сврх човека?

— Има их и таквих.

— А какви су то?

Кажем му, колико сам знао, и то.

— А где живе?

— У топлим земљама. Има их на отоку Суматри.

— То је ваљда у Америци? Да! Па говоре, да тамо људи иду на глави?

— Та није, од куда на глави? То ви питате за наше антипode. — И ту му сад разјасним, шта је Америка и шта су антипodi. А он је и овај мах тако пажљиво слушао, баш као да је само због антипода дошао до мене.

— А-а! Него читао сам лане о грофици Лавалер; добио сам књигу ађутанта Арефјева. Да л је то, боже, истина, или тек онако намештено. Од Димаса је.

— Па наравно, да јо намештено.

— Е па збогом! Хвала вам.

И у часу стоји се Петров куд му драго. Тако смо се ето ми разговарали, и никада друкчије.

Почео сам и да се распитујем о њему. Мирољубов, дознавши о томе познанству, рече ми чак и да се чувам. Рече ми, да су многи између заточеника улили страх у њега, а особито с почетка, првих дана робовања; но рече, ниједан између њих, па ни Газин, не учинише на њ тако ужасан утисак, као исти Петров.

— То ти је најодлучнији и најнеустрашнији међу свима заточеницима, — говорио је Мирољубов. — Тај ти је кадар све учинити; нити ће тај презати испред ичега, само кад му дође ђуд. Заклаће и вас, ако му падне на памет; просто заклати, па ни да ће се намргодити, а то ли покајати. Мени се још чини, да није ни при чистој памети.

То мишљење ме силно заинтересовало. Но Мирољубов ми некако не могаше казати разлога, од куд да тако мисли о Петрову. И чудновато је заиста: неколико година застопаце бивао сам, после тога с Петровим и говорио сам са њим скоро сваки дан; за све време био је одан (и ако ја управо и не знам, од куд то), — и за све то неколико година, и ако је он у затвору живео, као што треба, и није баш ништа страшно учинио, ипак сам ја, кадгод сам му погледао у очи, признавао сам у себи, да Мирољубов има право и да је врло лако можно, да је тај Петров најодлучнији и најнеустрашнији човек, који над собом не признаје никаквих сметња ни ограничења. Од куд се мени то тако чинило, не могу ни сам да знам. Иначе примећујем, да је Петров онај, што је хтео да убије плацмајора, кад су га звали, да га за нешто казне, и кад је мајор, „спасавши се чудом“ — као што су говорили заточеници, — баш неколико минута пре отишао некамо. Други пут опет, још пре затвора, десило се, да га пуковник ударио на муштри. Њега су за цело и дотле више пути ударали, али у тај мах му се некако није допадало, да буде бијен, те он лепо прободје свога пуковника у по бела дана и пред свима војницима. Иначе, ја не знам све његово житије; није ми га нигда приповедао. Наравно, тако се што дешавало само кад му се сва природа усколеба и кад се она покаже сва онаква, каква је. Но тако се што ретко догађало. Он је у истину био паметан и смирен. Био је пун страсти, и то те како силних и жарких; али се сврх тога угљевља хватао понајлак силни пухор, испод ког је жар тајао мало по мало. Но нигда нисам на њему опазио ни мрве хвастања и лагања, као на пример код других. Слабо се кад препирао, али се није ни с ким ни мешао, до с једним Сироткиним, а и с њим, само кад га треба чему.

Само сам га једаред видео, кад се озбиљно ражљутио. Не хтедоше му нешто дати, неку ствар; нечим су га увредили. С њиме се препирао неки јак ариштанац, голема људа, прзница и злоћа, који се свакоме подсмевао, али је иначе био вредан и окретан. Звао се Василије Антонов, а био је из грађанског реда. Дуго су већ викали један на другог и ја сам мислио, да ће се у најгорем случају доколати обичним ђушкама, јер сам знао, да хоће и Пе-

трав понекад да се подсмева и туче, као и онај најгори у затвору. Али се овога пута не деси тако: Петров побледе наједаред, усне му се задрхташе и поплавише; једва је дисао. Устаде с места па полагао, врло полагао пође к Антонову онако бос (лети је волио да иде бос), да се једва чуло. Наједаред у читавој шумној и дотле пуној жагора касарни умукну све; муха да пролети, чула би се. Сви су чекали, шта ће да буде. Антонов му пође на сусрет; у лицу се сав променио... Ја већ не могах издржати, но изидох из касарне. Држао сам, да се још не љу ни са степеница саћи, а до мене ће стићи глас заклана човека. Но и овај мах не би ништа: пре него што је Петров дошао до Антонова, баца му овај хитро ону ствар, ради које се покажвили. (А све је изишло због неких трица, због неких поднегвеника.) Наравно, да га је већ после два минута дарнуо мало Антонов, тек да му је мирнија савест, и да не мисле остали, да се он био препао. Но Петров не хтеде то ни на ум узети, то ли одговарати: он ту није видео никаква задиркивања, него је био уверен, да је он победио; показа се врло задовољан и узме ону стварчицу. После четврт сата гењао се већ опет по заточењу, као и пре; на лицу му се могло читати, како је сав доколан и како чисто тражи, разговарају л' се гдегод о чему занимљиву, па да се пришуња и да слуша. Изгледаше, као да га занима све на свету, но ипак је он већином био равнодушан, и само се повирао по затвору из једног угла у други — „ни вежи, ни одреши“ што се каже. Њега би могао човек упоредити с радеником, са снажним радеником, у кога посао све пршти, кад му падне шака, по коме неће да даду посла, и тако он чекајући седи и игра се с децом. Једном речи: права деканчина.

Нисам могао да појмим, што тај седи у затвору, што не бежи? И њему не би било ништа побећи, само да му једаред падне на памет. На таким људима, као што је Петров, влада разум све док они што не зажеле. А кад они једаред зажеле, онда не помажу више ни све силе овога света. А уверен сам, да би он умео утећи, и да би их све изиграо; јер тај би читаву недељу дана преседео, без хлеба, гдегод у шуми или у риту. Но мора да му то још није пало на памет, и није још пожелео од *свег срца*.

Да ће он кадгод мало дуже промишљати, или о чему здраво судити, то нигда нисам код њега могао оназити. У опште, ти људи се канда и роде тек за једну идеју, која их несвесно гура и тамо и амо; те тако се они сав век свој мотају, док најзад не наиду на нешто, што им је сасвим по људи; ту им ни њихова рођена глава није од користи.

Више пута сам се баш чудно: како да тај чо-

век, који је за љушку две заклао свога старешину, тако драговољно леже под шибе. Више пута су га и бичевали, кад би се запио. (Као и сви заточеници без запата, и он је кријумчарио више пута ракију.) Но он и под шибе леже, као да сам собом пристаје на то; као да зна, за што. Иначе он не би легао, па да га ко убије.

И још ми је чудновато било, што ме је поткрадао, и ако ми је очигледно био искрено одан. То је на њ наилазило некако из небуха. Тако ми је украо библију, коју сам му дао да однесе отле дотле. И на том кратком путу већ је брже нашао, коме да је прода, па је и новац попио. Мора бити да му се *прохтело* да пије, а кад се њему што прохте, онда мора и бити. Таки ће ти људи заклати човека за грош, тек да купи чокањ ракије, и ако би други пут ракија потоцима могла тећи поред њих, па да је и не погледе. У вече ми рече, да ми је украо библију, и то тако без икаквог кајања и савршено равнодушно, као да је то какав најобичнији догођај. Ја покушам, да га мало покарам, а било ми баш и жао библије. Он је слушао не жестећи се ни мрве, шта више сасвим смирено; одобравао је и сам, да је библија врло корисна књига и од срца је жалио, што сам ја сада без ње, али му ни у крај памети не паде да жали, што ју је украо; гледао је с таквим самоуверењем, да сам онај час престао карати га. Моју псовку је сносио расудивши зар, да се то и не може не изгрдити га за то; — па нека га, као вели, нека се испраска, нека ме испује, да му одлахне у души; иначе у ствари је то само једно којешта, сасвим којешта, и паметну човеку би требало да је зазор и говорити тако што.

Мене је канда у опште сматрао за неко дете, које још није ни момче, и које не поима ни најпростијих ствари на свету. Ако сам на прилику повео с њим разговор, али не о књигама и о науци, тада ми је, истина, одговарао, но све као из неке учтивости, ограничавајући се тек на најкраће одговоре.

Више пута сам питао сама себе: на што му те књижевне ствари, о којима ме запиткује? Више пута сам га баш и посматрао онако са стране: да ми се, рекох, од куд не смеје? Но није; обично је слушао сасвим озбиљно, и ако баш не врло, на што сам се више пута морао и да љутим. Пита увек тачно и одређено, но некако као да се није баш толико дивио оному, што сам му одговарао, него је све то примао некако расејано... И још ми се чинило, да је он на брзо решио, да се са мном и не може говорити, као са осталим људима, и да ја, осем о књигама, ни о чем другом немам појма и да сам чак и неспособан и шта да појмим, и на крају још, да ме није вредно ради тога ни врећати.

Уверен сам, да ме волио, и томе сам се врло чудило. Да ли ме сматрао за недорасла, несавршена човека, или је осећао према мени неку особиту симпатију, као што је већ по нагону осећа свако јако биће према другом слабијем, признавши и мене за такво, не знам. Па ипак, све то њему није ни најмање сметало, да ме потграда; но ја сам уверен, да ме и тада жалио. „Ех!“ мислио је он можда, имајући се за мојим добром, „какав ми је и то човек, кад није кадар ни своје добро одбранити!“ Но за то је он мене ипак волио. Једаред ми је рекао, онако изненада, да сам ја „човек и сувише добра срца“ и „ви сте, брате, тако прости, да човека жалост обузме, кад вас погледи.“ „Само ми, Александре Петровићу,“ рече после једног минута, „не замерите; ја сам вам то рекао онако по души.“

Таким људима се дешава по неки пут у животу, да тек наједаред оштро и јако упадну у очи, покажу се у тренутку каквог му драго крупног и за-

машног дела или преврата и то је сада њихова делатност, за коју као да су и створени. Они нису јунаци речи, нити из њихових редова бивају почетници и коловође у некој ствари. Почну сасвим просто, није иужда да их ко позове, но за то први скачу у сусрет најтежој опасности, не оклевајући, без страха, јуришају на што вам је год воља, — а за њима јуре сви остали слепо и иду до последњег зида, где обично ударају сви главом.

Ја не верујем, да ће Петров добро скончати; он ће тек наједаред, у извесноме каквом тренутку, „израдити на чисто“; и ако ни до данас није пропао, значи, да још није дошао његов час. У осталом, шта ко зна? Можда ће он доживети и до седих власи и умрети у каквом кутку од старости, повирући се од немила до недрага, без икакве цели. Но све ми се чини, да је право имао Мирољубов, кад га назва најодлучнијим човеком у читаву заточењу.

С руског превео Јов. М.

ПАВЛЕ ОРСАГ-ХВЈЕЗДОСЛАВ

СЛОВАЧКИ ПЕСНИК.

ПИШЕ Д. В. ДОБРОСЛАВ.

(Наставак.)

ко дома шумарева влада тишина, само оштрији зрак, што се извија из груди шуме, проузрокује час по пуштање пожутелог лишћа. Ханка седи у соби сама, посао јој неће да иде од руке, мора да пара, што је рђаво сашила, јер се с Мишком још у рану зору била покошкала. У тај се мах баш Артуш као зао дух ушуња у собу. Она оног часа схвати свој положај. Дигне се ларма и псовка, борба о њену част, у коју се мешају грозни гласи, који би кадри били ганути и камен. Као гоњена жртва лети са виком: Мишко, где си? из собе у предворје. И опет се с нова започне борба.

„Stoj!“ krikla žena rozzurená,
zpäť! — netkni sa ma, hnusný diable!
Na Boha zručím svoju vec,
ty nútiš, bych sa prehešila!
Vidz! — z klína schvatla záražec —
Ak neustaneš, jak som žena,
neprekročíš viac toho prahu,
bezbožník ... varuj!“ Postupnutie —
„ľad! amazonka roztomilá —“
„Hach! — zbojník! — tu máš na pokou...“

и она га прободје. Са криком: „Боже, шта сам урадила!“ падне на праг онесвешћена. У исти мах ево Михала — мрачна га је слутња амо довела — и за тили час погоди, што се десило. Жена његова долази мало по мало к себи.

„Ach, Miško — tys' to? — ó zě len teraz, — —
hl'a, vidíš — to ja vykázala, ja z kán —
trila ho — Šak nel'utuj ma, nie —
pošbiaraj po mne za mena tvojhо ztu —

penie! veds však: ja vernost zachovala —
ten nutil ... huch!“

У очима се Михаловим засветли опет сјај; дигне Ханку са земље па је примора, да погледи у небо, да дигне два прста и да се закуне, да ником неће одати, што ће он урадити. Она то уради чисто бесвесно. Сутрадан се Михал од своје воље прикаже суду као убица

Како ли сад друкчије изгледа у Подвршју. Кад су Михала одвели у тавницу, није ни Ханка више остала онде, ноћу се украла до својих родитеља. Пре ње је отишао зао глас о њој, јер људи не знају за милосрђе. Једина је још добра њена мати, која њу јадницу брани и штити од очевих нападаја, али је несрећа гризе те није прошло дуго, а њу понеше у гроб мртву. Па кад Ханки и отац призна, да и он неће више дуго, скупи се Ханка па побегне. Од то су је доба виђали, час где клечи пред иконом матере божје, час опет у највећој бури где купи суво дрвље по шуми, или где се пребија пред прозорима а сва трне од зиме и глади — померила је, свет каже, памећу.

После дугих припрема дође најзад дан, где анђео правде треба да заврши целу ствар. Михал баца сву кривицу на себе, он је, вели, господара убио, јер га је вређао онде, где га највећма боли. Иза беседе државног одветника, који за њ вешала пред-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лаже, диже се бранилац те наглашава, да је Михал за част своје жене, дакле за своју сопствену част дигао руку а ту му је рука слободна! Признао је додуше убиство, али га невидљива рука доводи на други пут — два мала дерана из Осаде — али још није ни извео своју беседу, а Ханка у одрпаном оделу прокрчи себи пута кроз гомилу, те, дошавши до Михала, њему се о врат обеси. „Немојте Мишку ни криву ни дужну судити! Ја сам проболо господара —!“ повиче а у несмисленим песмама засведочи, да јој је душу обавила црна тама. Михала пусте; он оде и узме са собом своју поманиталу жену.

Страшна мора да је та тама на души, али је куд и камо страшније стање, које је одређено на то, гледати а не моћи помоћи. Шта је знао Михал ту радити? Огорчен оде од куће једне ноћи. Мрак је као тесто; тек што је бура прешла преко долине; Михалови кораци западају у омекшану земљу; пешир свој са широким ободом навлачи на лице као зликовац а примећује, да је близу реке. Шуптање вала весели га. Муња севне — те он види, да је струјање ту однело ђуприју. Душа се његова окорно бори са примамљивим валима, а у то чује, где амо зврје кочије, на којима су фењери погашени. Зар може скрштених руку гледати несрећу? Стој! викне кочијашу и намах разјасни ситуацију. Али да страшне изненаде за Михала! При светлости запаљене бугтиње позна старога Виланија и његову ћерку јединицу. Овај сад хоће да га награди, што их је спасао, но Михал, дрхћући по целом телу, каже, ко је, и стане старца преклињати, да се смилује и да опрости и њему и његовој жени. Старац је у неком стању унутрашње узбуђености најпре оклевао за неко време, но најпосле изрекне: праштам.

Опет смо на Подврију. Ханка се моли пред иконом мајке божје, а после је видимо, како излази из врата; носи на крилу детенце, што се баш пробудило, седне на бели праг па стане дете утишавати. У то дође и Михал те обоје уживају у изданку, из којег се сад буди нов живот.

Pozdravujem vás, lesy, hory,
pri odobierke nastokrát!
— Hej máte i vy hrmavice,
oblohou čierny žiaľ'ov pás:
no oblak vyplače, sa vraz,
zavzlyká, vzlietne — ide ďalej;
a po prestávke krátkej, malej
nad vami vchadzajúcej zory
tým krajšie zabroneje lice.
Mier privane zas z hora z dola,
ihličkou každou perla krás
odvisne, jakby hviezdou bola;
v tom hrdiel zavznie na tisíce

kol, všetko v speve, grúň i laz,
halúsky jakby boly smytee...
Kam kročíš, mysel' príjme jas
a duša krýdla od sokola — — —
z tej duše pozdravujem vás!

Ту имамо посла са песничким ремек-делом, у којем Хвјездослав достиже врхунац свога развитка као песник. Не опева додуше у том спеву светскоисторијске догађаје, којих у словачког народа отњуд нема, радња се креће само у ужим границама породичног живота, али том животу даје песник востребну живахност тиме, што додаје други сталеж и изазива конфликте и страсти, који излазе из карактера двају различних сталежа, те кидају оквир једноставне жанр-слике. Уз ту околност долази још и широка перспектива, са које на рад и живот народа можемо погледати у слици испреpletене радње, а то нам даје права, да тај спев назовемо идилским народним епосом. Па како се за радњу, коју смо само у кратким потезима извели, може рећи, да је дивна, тако и карактеризација лица заслужује сваку хвалу. Простота и природност њихова управо годи човеку. Не можемо се у појединости упуштати, те спомињемо само Ханку и Михала, као дивље руже, отворене до дна душе, како ватрено иду за дивљом и племенитом пртом своје природе. При цртању њихових карактера надокнађава нам песник са савршеном уметношћу утисак, који по искуству обично налазимо у народа: непосредност његовог осећања, срчани и искрени живот душевни и апсолутну страст, у којој му се троши сво биће. Као што су карактери прости и истинити, тако и сценерија. Пред нашим се очима са развитком радње створи тако слободно, као какав природни процес. Ретка вештина у приказивању, које је пуно живих боја; величанствено схватање; уметничка композиција, која даје маха епској запетости; пластика карактера, која је при свем богатству у цртама ипак хармонична, при свој снази ипак човечанска; чили ритам, у којем приповетка има достатна наслона — све те лепе стране не само да показују знаменит напредак према сличним песничким врстама словачким, него чине, да је тај спек ремек вештине, из којег хармонично продирање облика и садржаја јасно излази на видик. Словачки природни живот излази ту пред нас као с неким мијомиром а умиљатост идиле подсећа на најлепше узоре те врсте. Да ли је лирском елементу сувише маха дано, нећемо овде да пресуђујемо; свакако је тај елемент ограничен на она места, где сама радња додирује материју осећања или се може оправдати ради песничке интуиције.

(Свршите се.)

К Е П Е Ц И.

ИЗ АРТИЈА ПОКОЈНОГ ДРА ЂОРЂА НАТОШЕВИЋА.

Врло мали људи, од једног метра узроста и мање, зову се кепеци; а врло велики људи, од два метра и више, зову се људине, дивови, цинови, громурде, горостаси.

Кепеци се роде случајно. Нема кепечке земље нигде, ни кепечких племена, ни породица. Оно има читавих народа, да су сви људи омањи, као неке геце, али су опет много већи од кепеца. Тако су на пример Ескимима, сви људи мали, ал опет имају 1600 до 1700 милиметара. Још мањи су Лапонци, ал опет и најмањи од њих има 1500^{mm}. У средњој Африци има више народића све малих људи. Још Иродот и Аристотел, славни старо-грчки писци, наводе, да ту има врло малих људи. Славни путник Дишел нашао је године 1864. у Африци под екватором народића, све малих људи, од 1350 до 1525^{mm}. Тако је и племе Кима на острву Мадагаскару, све мали људи. Тако су и Доке јужно од Каве. Мали су људи и Бушманци по 1440^{mm}. Још мањи су Аке на југу Монтбута по 1340^{mm}. и опет су сви ти сила већи од обичних кепеца, јер ови ниједан немају ни 1^m. или 1000^{mm}. Оно је дакле само измишљотина, да има људи као палац малених, Лилипутанаца, и да имају своју царевину тамо негде на крај земље, и да се та земља зове Лилипутанска. Кепеци се, рекосмо, роде случајно од обичних људи; браћа и сестре су им обични велики људи, а само су они као нека чуда или као нека игра и шала природе, и врло су ретки, не роди их се ни на много милијона народа тек по један.

Кепеца има са свим правилно узраслих и има их лепих људи, ал више их сакатих и неправилно узраслих. Обично су врло кратких ногу, а подужег трупа и повелике главе. Живе обично 30 до 40 година, само се зна за њих неколико, да су доживили преко 60 година. Кепец Хеден доживео је 63 године а кепечица Ана Сонбр 64 године. Обично су тупи и глупи, ал има и бистроумих. Међу овима је најчувенији онај Пољак Благородник, који је био само 60^{cm}. висок, то је нама до кука, а говорио је немачки као рођен Немац, и француски као рођен Француз, и латински, да није било бољег Латинца, и пољски класично, био је изврстан рачунџија и врло јака памћења, још је био и према оној гедавности тако јаки, да му се сваки

чудио, колике је терете дизао. Такав је био и онај Немац из Шварцвалда, којем се на крају прошлог столећа дивиле све Паризлије. Био је 13 година стар, 28 палаца висок, врло леп и врло бистроуман, жужу-љубимац свију госпођа. Говорио је француски, талијански и немачки савршено, свирао је у мандолину и певао дивно и био је врло вешт чарац (шварцкинтлер). И данас има у Паризу знаменит кепец Абдураман-паша, 60 година стар, а само 62^{cm} висок, Турчин из Циргаске. Иде обучен као ђенерал, има дугачку седу браду, врло је бистар и врло жив старчић, говори турски, персијски, руски и француски. Био је 20 година у Цариграду код султана Абдул-Азиса у двору, по смрти овог отишао је у Персију и био је код шаха 3 године дана. После је био у Петрограду а сад је у Паризу. Код нас се пре неколико година показивали по варошима два кепеца, муж и жена, којима се сви чудили, колики су. Они су стојећи на столици били тек равни с другим људима, кад на земљи стоје. Најчувенији је кепец био Енглез Том Тумб. Облачио се у ђенералску униформу и сам се прозвао ђенерал Тумб, то јест палчић. За најмањег од кепеца каже се, да није био већи од 42^{cm}. т. ј. нама до колена и тај није имао више од 1 фунте и 2 лота кад се родио, а кад му је било 15 година, није био тежи од 6 и по фунти, био је глуп и у својој 20. години већ старац. Са свог бистроумља, којим као запете пушке сваком доскоче, ко год их дирне, кепеци се још од прастара доба највећма допадали госпођама и царевима, као играчка. С тога су их најпре цареви, па после и други богати људи волели да држе у свом двору, највише као домишљане лакрдијаше, да збијају шалу, особито за трпезом при частима, да веселе госте. Богати Римљани су сила на то држали, да имају кепеца као слугу уза се. Римски цареви почев од Аугуста па све до цара Севера држали су по више кепеца на двору свом. Цар Аугуст дао је све по свету кепеце скупити, пак их је у свом двору хранио и радо се с њима коцкао и забављао и једноме, кога је врло волео због његовог бистроумља, дао је дићи споменик. Цар Домицијан је саставио велику чету кепеца, све малобораца. Још стари Грци и Римљани волели су, да гледе ове борбе кепеца и међу собом а особито с дивовима,

како што је и она прича о цару Давиду и Голијату.

Цар Север није их трпио, па их је све растерао, и после их није више било на царском двору, чак до средњег века, док их није француски краљ Франц I. опет почео да прикупља, а после су их и други држали. Знаменит је био кепец у пољског краља Станислава 1764. године. Звао се Беба. Беба, кад се родио, није имао више од 25. дгр.; на крштење су га носили на тањир у кучинама. Колевка му је била колико папуча, а прве ципеле, што их је понео, биле су као љуске од ораха. Беба је обично ишао по трапези или је стојао на наслоњачи, на којој је краљ седио. Једном, кад је изашао краљ у шетњу с Бебом у поље, уђе Беба на ливади у траву, па се изгуби, те је викао, док су га нашли. Живео је 33 године и кад је умр'о, није имао више од 33 палца дужине. И наш аустријски херцег Леополд имао је кепеца врло малог, па тога су шале ради износили на погачи и стављали, да стоји на трпези. Руска књагиња Наталија, сестра великог цара Петра, волела је кепеце, па један пут, кад се године 1719. женио један од њезиних кепеца, она је скупила сватове од самих кепеца, 72 кепеца, па у малим лепим каручицама, запрегнуто све по 6 малих шотских коња, ишло је цело кепечко друштво у цркву на венчање, а ту се силан народ слегао, да види то чудо.

Данас се готово сви кепеци науче бити глумци. Пре 20 година ишли су по целој Европи она 3 кепеца Жан Пети, Жан Пикот и Јожеф Киш као глумци и изврсни комичари и стекли су лепо имање. — Пре неколико година показивали се њих 9 кепеца као глумци, највише у шаљивим играма, 3 женске и 6 мушких, врло леши људи, и свуда се допадали. Госпођица Селма 19 година 34 цола, и госпођица Ида 18 година 40 цоли. Највећи је био А. Хиблер 21 годину 43 цола а најмањи је био Фр. Еберт као дете од 3 године.

Међу кепецима је било и знаменитих људи. Познат је из светог писма Закеј, код кога је Христос Спаситељ сврнуо, кад је улазио у Јерусалим. Закеј је био врло мален, те се морао препети на дуд да Христа види. Знатан човек је био кепец Антон Годо, француски бискуп. Био је славан говорник и песник, написао је више од 50 књига, којих је већина печатано. Још више је знаменит с тога, што је основао ону славну и по свем свету чувену француску академију. Било је кепеца и крунисаних глава,

који су с више мудрости владали, него дивови међу владарима. Таки је био на почетку 14. века херцег Владислав Лактан. Он је успоставио пољску краљевину и био је, како у ратовима, тако и у дипломатији, својом храброшћу и мудрошћу најзнатнији владар свог доба. Он је у свима тадањим ратовима имао прву реч, па је задобио и папу, и по овог налогу се 1320. године крунисао за краља у Кракову. Он је спојио Литаву с Пољском, оженив свог сина са ћерком литавског војводе, а тај је син био онај чувени велики пољски краљ Кажимир, који је био и духом и телом један од највећих људи свог доба.

Људи су гледали кепеце увек као чудо, па онако и има о кепецима у свију народа чудноватих прича. Стари су их Грци звали пигмејима, то значи људе од аршина, као контрасте гигантима, дивовима, циновима. Отуда ће бити и наша прича о оном аршин-бради педаљ-човеку, што је оно чувао змајев двор и био чудо јаки, тако, да га је једва Сисан, оно чудовиште од снаге, савладао. Вредно би било и остале приче о том аршин-бради педаљ-човеку скупити и печатати, да не пропадну. Тако и стара немачка прича држи ове за нека средња створења између људи и богова и казује, да су сви вешти ковачи, особито оружја, и да су чаровници, који се умеју начинити невидљиви, па долазе људима и одлазе, да нико не осети. Сви су доброћудни, ал врло раздражљиви као сви мали људи, па се за час расрде и прекипе, као мали лонац. Прича казује, да су особито по неком рудару наклоњени, па му покажу, где ће копати и бушити и наћи блага; а другом нису, па тога драже и маме у пропаст. Још и у средњем веку, кад су кепеце држали за наказе и кад су им одрицали свако право и наследство, и старијој браћи предавали у потпуну власт, опет су их држали као вешце и волшебнике и бојали их се.

У митологији, особито грчкој и римској, кепеци се много спомињу. У старих Инда зову се мри т. ј. духови умрлих људи и то праотаца људских. И тамо су, као и код Грка сви врло вешти ковачи, представљају се као врло стари, ал чили људи и пуни искуства и мудрости, који знају све тајне природине, познају све снаге од биља, камења, руда. Држе се за пријатеље људима и притичу им у помоћ својим знањем и искуством, али их нико не сме увредити, јер ко их увреди, тог омразе, па напуштају на њ свакојаке беде, невоље и болести. И данас се још

прича, како они живе дубоко у земљи, тамо им је царство, има их пуна земља, тамо имају своје дворове и цара, и престо и круну. Дворови су им од самог злата и драга камена. Из-

лазе из земље само ноћу, само на планини, па где нађу људе, лепо се са сваким поразговоре и науче свакога, што ко не зна, а пред зору се опет врате у земљу. Тако прича вели.

СУНЦЕ И ЊЕГОВА СВОЈСТВА.

ОД СВЕТИСЛАВА КОЛАРОВИЋА.

(Наставак.)

Још одмах у почетку смо споменули један појав, познат у науци као Вилзонов појав. Претпостављајући, да га се још сећамо, не ћемо га овде понављати, него ћемо одмах рећи, да је он служио за основ и подлогу Хершловој теорији о саставу сунца, коју је и Араго усвојио. По њој је сунце, управо језгро сунчево, тамна кугла, опкољена са свију страна ваздушастом атмосфером. Та атмосфера подељена је у два слоја, од којих је један, и то горњи, врло интензивно светао, и зове се фотосфера; други, доњи, или одвећ слабо светли, или је тек осветљен фотосфером. Пеге се појављују онда, кад се ова два слоја ма каквим непознатим процесом раздвоје, распукну, тако, да кроз један повећи отвор на фотосфери и мало мањи на другом, доњем, слоју укаже нам се само црно језгро сунчево. Пеге су, дакле, рупе и удубљења у облику левка чак до црне сунчане кугле, а мало светлији двор (penumbra) стрми су зидови тог левка. — На први поглед види се, да се ова цела теорија противи законима и физике и геологије. Кад се једно усијано тело охлађује зрачењем, то се може хладити само споља, дакле прво на површини. Површина ће прво охладити и окрети се, а језгро ће међутим бити још у течном стању, као што се зна сасвим позитивно о нашој земљи. Ни сунце неће чинити изузетак. Но не само да теорију Хершлову побијамо по аналогiji других небеских тела, него она баш није могућа. А ево за што. Узмимо баш да је тако; нека је језгро сунчево хладна, тамна кугла, то би она, пошто се налази у сред усијане фотосфере, од ње непрестано — по законима физике — топлоту примала, те се тако врло брзо загрејала, док би фотосфера, која издаје топлоту на две стране: и језгру сунчевом и светском простору, брзо охладнила. Дакле све и да јесте сунце онако, како га Хершл замишља, стање би то могло трајати врло кратко време, а ми видимо, да сунце већ толико хиљада година васиону загрева. Сунце дакле мора да је усијана маса енормне димензије, која се на површини хлади.

Хершлову теорију побили су на основу спектралне анализе Кирхоф и Шперер (Kirchhoff, Spörer). Кирхоф каже, да се Хершлова теорија тако

потире са позитивним физикалним истинама, да би је и онда морали одбацити, кад сунце и његове пеге никако не би могли разјаснити. Но да разумемо њихову теорију, морамо коју рећи о спектралној анализи и о спектруму.

Сваки зрак беле сунчане светлости састављен је из више бојадисаних зракова, као што нам природа даје величанствен пример у дузи на небу. Зраци се само онда поделе у своје саставне делове, ако се преламају и пролазе кроз призму. Призма је, у оптици, тело, код ког су бар две површине под извесним кутом једна према другој нагнуте. Зрак, кад дође на прву површину, преломи се, сврне с пута, прође кроз призму и на изласку из друге површине опет се преломи. Но сад не само да се преломи, него се и подели у своје саставне делове, те тако добијемо слику сунчане светлости, која се зове спектрум. Свако тело, које светли, даје свој особити спектрум. Спектра разних тела су разноврсна. Чврста и капљичаво течна тела дају спектрум потпун, неиспрекидан; боје прелазе једна у другу без тачне границе. Усијани гасови и паре дају нам сасвим други приказ. Спектрум им је испрекидан и састоји се из неколико изолираних, светлих, бојадисаних црта, које су одељене прним простором. Тако пара елемента натријума, који је најглавнији саставни део наше обичне соли, даје спектрум, који се састоји из једне једине жуте црте. Гвозђе, кад је усијано као пара, даје спектрум од преко стотине светлих сваковрсних црта.

Кирхоф, тај славни немачки физичар, професор сада на Берлинском универзитету, пронашао је ову врло занимљиву истину. Ако светлост од једног чврстог или течног тела, дакле тела, које даје неиспрекидан спектрум, пропустимо кроз пару оних тела, која дају испрекидан спектрум од неколико светлих црта, то ћемо опазити, да ће после тога у неиспрекиданом спектруму баш онде бити тамна црта, да ће дакле неиспрекидани спектрум баш онде бити прекинут, где би у спектруму дотичне паре била или требала да је светла црта. На пример, ако светлост сунчеву пропустимо кроз пару натријумову, то ће нам сунчев спектрум бити не више

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

неиспрекидан, потпун, него ће имати црну црту баш на оном месту, где треба да је светла црта натријумова. И тако је на сунчевом спектру баш оно место тамно, које је код натријума светло и обратно. Пошто смо тако добили спектрум сасвим обратан од спектрума саме натријумове паре, то Кирхов овакав спектрум назива „обрнут спектрум“. У кратко дакле, све светле спектралне линије разних тела, које светле у ваздушастом стању, постају црне, ако се иза њега налази тело чврсто у усијаном стању, које би за себе давало потпун спектрум. Тај је овде црним цртама испрекидан. Свако тело упија оне зраке, које и само испушта.

Сунце нам даје диван пример обрнутог спектрума. Сунчев спектрум испрекидан је многим црним линијама. Ово је опазио и описао у почетку овог века Воластон, а доцније Фраунхофер; отуд се споменуте линије у сунчаном спектруму зову Фраунхоферове линије. Њих је протумачио тек пре 26 година већ споменути научењак Кирхоф. Он је опазио, да су многе Фраунхоферове црте баш онде у спектруму, где се иначе појављују светле црте разних елемената, тако н. пр. једна од многих Фраунхоферових линија, позната у науци као линија D, одговара потпуно светлој црти натријумовој. Све линије железовог спектрума одговарају на длаку неким Фраунхоферовим линијама. Ово је требало доказати, па су Фраунхоферове црте лако протумачене. Сун-

чани спектрум, овакав какав јесте, дакле с црним цртама, није ништа друго до обрнут спектрум.

На основу Фраунхоферових линија поставио је Кирхоф теорију о сунцу, сасвим противну Хершловој. Сунце се — по њему — састоји из чврстог или капљичаво-течног, усијаног језгра, које, као и сва друга усијана чврста или течна тела, све могуће зраке испушта и које би давало потпун спектрум. Али се језгро налази у атмосфери од ниже температуре, у којој се многа тела, из којих се језгро састоји, због огромне температуре самог језгра налазе у трећем агрегатном стању, дакле као пара. По том зраци сунчани, пре но што допру до нас, пролазе кроз ту атмосферу, у којој су и паре свих елемената, из којих се сунце састоји. С тога ће пара сваког појединог од тих елемената задржавати, упијати баш оне зраке, које би сама у изолираном стању испуштала, те отуд долазе у спектруму црне Фраунхоферове линије. А кад би обратно могли отклонити светлост језгра сунчева, па посматрали само светлост сунчеве атмосфере, добили би испрекидан спектрум, добили би врло много самих светлих црта, које би све одговарале Фраунхоферовим цртама. То би био најбољи и највеличанственији доказ Кирхофове теорије. А то је могуће посматрати само при тоталном помрачењу сунчевом, где месец закљони светло језгро сунчево.

(Наставиће се.)

Л И С Т А К.

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ КРАЉЕВИНЕ СРПСКЕ, ПРВЕ ВЛАДЕ КНЕЗА МИХАЈИЛА М. ОБРЕНОВИЋА Ш.

САОПШТАВА ИХ

ЈОВАН ДИМИТРИЈЕВИЋ, ПАРОХ ШИМУНОВАЧКИ.

(Свршетак.)

У то исто време, кадъ су людиѣ изъ окроужіа Крагуевачкогъ мислили предъ мене изаћи и у Крагуевацъ одвести ме, ишао е Настоятель монастыра Манасіе Исаія Стойшићъ по народу подъ именовъ прошнѣ милостинѣ за монастырь, и на питаня народа, шта се чуе за княза, далъ ће скоро у Сербію доћи? одговарао му е: да се онъ слабо за тогъ княза брине, и да му е за чудо, да се они людиѣ о томъ князу брину, кадъ сваки одъ њи може князь быти, придавши имъ: „дигни кою хоѣшъ балегу пакъ ѣшъ подъ њомъ наћи княза.“ Ове речи њѣгове баце га у подозренѣ, да ће онъ одъ оныи посланъ быти, који су Обреновићима пропасть заключили, да онъ

народъ одъ њихъ одмеѣе, и зато га полицайна властъ притегне и соуду преда.

Докле су дакле ови и преднаведени Началникъ кодъ соуда испитивани, присѣмъ и я у Београдъ, те свима политичнимъ преступницила, и онима, који су веѣъ были осоуѣени, и онима, који су подъ соудомъ находили се, опронтай дамъ, и тако се людиѣ овьи тегоба, у којима су се находили, ослободе.

Дознавши све ово, помислите, милостивіи Госоударъ, како е мени могло быти, кадъ самъ по доласку моме у Београдъ 3. Марта т. г. одъ спроводника могъ Недимъ Ефендіе и то чути морао, да е њѣгова намѣра поредъ могъ Берата о княжескомъ

достојанству и ферманъ коимъ се Намѣстничество укида, долази прочитати и писма Вучићу и Петроніевићу писана, којима се они мени за Совѣтнике постављаю. Ово е заиста нечувено! Люди, који су до юче противу мое личности ишли, люди, који ни данас ни о чемъ не мисле, него о томъ, како ће ме на танакъ ледъ навести, да пропаднемъ, или да ми главе дођу, ти люди постављаю се да буду јоште моји совѣтници.

Какволи и њима, какволи они мени могу повѣренѣ поклонити. Ималъ где у свету примера, да еданъ князь, имајући коренѣи законъ предъ собомъ, који му стазу напредованя нѣговогъ показуе, принуђенъ буде онакове люде за совѣтнике около себе держати, који су јвно противу нѣга ишли и радили, да га княжескогъ достојанства лише. Ове мисли су се у мени разлиле, кадъ самъ Недимъ Ефендіо на нѣгово предложеніе о обнародованю преднаведенни писама везирски на Вучића и Петроніевића гласећа, рекао, да су та писма мени непозната, и да я ништа неznamъ, да е такова писма нѣму везиръ дао, а јоштъ манѣ ми е познато, да онъ налогъ има, да та писма јвно и у онај парѣ, кадъ и Бератъ султановъ о княжескомъ момъ достојанству чита, и ова читати даде. Признати морамъ, да е мени Решидъ Паша говорио и препоручивао, да њи двоицу за совѣтнике уземъ, но я самъ му одговорио, да то не могуће. Зато самъ изрично противу обнародованя ти писама кодъ Недимъ Ефендіе протестирао, и казао му, да народъ сербскіи негодуе, што се обичај заводи, да се у Сербіи виши чиновници везирскимъ писмомъ а не княжескимъ дипломама постављаю, као што то уставъ изрично заповеда; говорио самъ му и то, да стваръ ту прво Совѣту саобштимъ и чуемъ, да ко одъ њи неће протестовати и какова примѣчанія чинити, па е болѣ да та рѣчь у Совѣту падне и о томе међусобно ту стваръ удесимо, а не на калеймегдану предъ оноликим народомъ, где може и до сабласти доћи. Ово предложеніе онъ прими и у Совѣту а у присутности Г. Васѣнка и Недимъ Ефендіе 4. Марта уговоримо, да се са моимъ Бератомъ и ова два писма прочитаю, и тако е сутра данъ 5. Марта учинѣно и на калеймегдану, гди су јвно сва Недимъ Ефендіомъ донешена писма изъ Цариграда прочитана; и текъ самъ 6. Марта држао скупштину у Совѣту. Овомъ приликомъ самъ се совершенно увѣрио одъ народни депутата, о простодоушной и истиной привержености народа къ мени, молећи ме, да безвластію, кое е одъ оно доба, одъ како е Сербія безъ княза остала, започело, и злоупотребленіяма, која су за то време чинѣна, край учинимъ, и тегабѣ, кое терпе, одлакшамъ имъ. Чувши ово, одговоримъ имъ,

да свакогъ окроужія депутати особено прошенія сачине и у њима свое желѣ изложи и мени предаду, и я ћу ихъ у расоужденіе узети и народу посредствомъ надлежни власти одговоръ дати. Уверивши се депутати о мојој доброй воли, радостно то прихватите, и я ихъ на квартире распустимъ, да такова сочиненія спреме и мени донесу.

Седмогъ Марта добиемъ вѣстѣ, да е прошлу ноћъ Вучић у својој кући, сазвавши све президенти окроужныхъ соудова и већу частъ окроужни Началника, скупштину држао, у којој да су Петроніевичъ, попечитель Правосоудія Стефанъ Стефановићъ, Совѣтникъ Стоянъ Симићъ, шефъ гарнизонногъ войнства Илія Гарашанинъ, членови апелационногъ соуда и јоштъ нѣки чиновници били, у којој да е Вучићъ Началницима и осталимъ провинцијалнымъ чиновницима онде десившимъ се одкрио, да се међъ чиновницима централногъ правленія две партае находе, кое се у начину неповредимости устава немогу да сложе, обвинюјући една другу, да уставъ врећа; да имъ е за тимъ казао, да онъ, Вучићъ, къ предупреденію дальи неповольни слѣдствія, која се одовудъ породити могу, ништа болѣ незна, него да се обе партае раздвоје, но предъ народъ ставе, а народъ рѣши, која страна има право, да овомъ и княза вручи, који дужанъ да буде по совѣтима ове партае народомъ управљати, а чиновници противне партае да падну, предавши њи милости оне партае, која побѣду одержи.

И ове и овимъ подобне, къ раздраженію умова свѣи присуствуюћи страни чиновника служеће речи изговоривши имъ, казао имъ е, да народъ овој намѣри нѣговој и нѣгове партае предуготове, и тако да су се ови по томъ разошли, молећи га, шта имъ чинити валя.

Чувши ово, дозовемъ къ себи Петроніевића, који ми на питанѣ о овомъ догађаю одговори, да су се неке старешине у Вучићевој кући сабрале, нѣга и јоштъ неке сановнике звали да се саберу и о дѣлима народнимъ посавѣтую.

Текъ што самъ Петроніевића одпустио, и о начину расоуждавѣти почео, како да ово намѣреніе Вучићево безъ нарушенія мира да осуетимъ и стваръ до тога доведемъ, да се свака партаја своји интрига окане, свиколици помирѣ и одъ сада у слогѣ и любви да живу; текъ што самъ, о томе почео расоуждавати, алъ ето ти ми попечителя внутрени дѣла Ђорђа Протића са устменимъ рапортомъ о свему, што се прошле ноћи у кући Вучићевој случило, съ тымъ додаткомъ, да су окроужни Началници нѣму явили: да е народъ као и они о поступку Вучићевомъ и нѣгови едномисленника, који су њи звали, да њи као средство ко докученію њини неразумни на-

мѣренія употребе, негодујући, у намѣренію зактевати, да се интриганти, (тако они Вучића и нѣгове називаю) соуду предаду, но да ии е онъ, Протиѣтъ, одъ тогъ намѣренія одвратио, препоручивши имъ, да они средства пронађу, а да нико никакви вредь не поднесе; на кое да су они међусобно заключили, да одавде кућама своима неврате се, докъ се годъ изъ међу обе партае помиреніе не учини, и да су по томе нѣга, Протиѣта, молили, да имъ дозволи къ мени самогъ предстати, и ову желю сви скупа изяснити ми. Видећи, да су ови люди тогъ полуоченію водемъ намѣренію своимъ мене и мое желѣ предварили, нисамъ закасно дозволити имъ, да ми предстану, тымъ выше, што самъ желіо самъ одъ своіу нѣи увѣрити се, далъ су они сами у Вучићеву кућу ишли и отудъ Петроніевића и нѣгове едномисленике звали, као што ме е Петроніевиѣтъ увѣрвао, или су ови обратно нѣи дозволяли. Представши све старешине предъ мене, изявили су ми намѣреніе свое, да се они кућама своима неће пре учинѣногъ измиренія и утишанія вражде изъ међу чиновника вратити. Разумѣвши и видѣвши ово, да ће се све моћи мирно окончати, кажемъ имъ, да љу нѣи и све остале старешине у Совѣтъ сазвати и одъ нѣи предъ лицемъ своіу сановника желю нѣихову саслушати, што тай данъ и учинимъ.

Дошавши у Совѣтъ, приметимъ, да међу свима сабравшимъ се чиновницима Вучића и Петроніевића нема. Пошлѣмъ дакле по нѣи; но они стидећи се свогъ поступка, или можда боѣи се какови зли слѣдства за то, што су све старешине о поступцима нѣиховимъ негодовали — не хтедну доћи, и тако самъ безъ ове двоце желю своіу саслушао, који су се сагласили, интригама, до тогъ дана чинѣнимъ, край учинити, къ помиренію све оне, који су у вражди были, приволети; и на то ии предъ Митрополитомъ заклети, а који изъ међу нѣи не хтедне на то пристати, тай да даде оставку.

Одобривши имъ я овај поступакъ, кажемъ имъ, да се сутра опетъ у Совѣту скупе, гди ће Г. Митрополитъ са осталимъ Епископима а и Вучиѣтъ и Петроніевиѣтъ быти, и тако овај данъ на тимъ прође. Сутра данъ 8. Марта сви дођемо опетъ у Совѣтъ, гди се актъ помиренія наново прочита у присуствію своіу старешина, Совѣтника, Попечителя и Епискона, за којимъ се ома у завади дотле бывше стране помирѣ и излюбѣ съ тымъ, да еданъ противу другогъ нишошто выше интригирати неће, и ако бы се ко у напредакъ покусио тако што чинити, да се ома соуду преда и примѣрно казни.

Докъ смо овимъ редомъ миръ заключили, дотле

су избрани депутаты изъ своіу окроужія Сербіе желанія своя мени писмено поднели, тако, да самъ у Суботу 9. Марта у станю быо скупшину разпустити, кое самъ и учиніо, обежавши іоѣ, да љу прошенія нѣна узети у расоужденіе и своимъ временомъ на ово одговорити имъ.

Овако се е мутня моіи сановника окончала и радуемъ се, што самъ у станю Ваше Превосходительство увѣрити, да се надамъ, да ће се споразумѣніе изъ међу обе бывше у завади странке мало по мало утврдити. Я љу пакъ съ мое стране, колико ми силе мое буду дозволили трудити се, да строгимъ наблюдаванѣмъ правде любовъ и повѣреніе обще задобіемъ.

Изъ међу остали предмета, кое су депутаты у своимъ прошеніяма поднели ми, четрнаѣсть ихъ е окроужія зактевало, да се централно правленіе у вноутреность Сербіе премѣсти. Я љу истина и о овомъ као и о осталимъ предметима мѣніе совѣта саслушати, но при свему томе радъ самъ и мѣніе Вашегъ Превосходительства чути и зато понизно молимъ, да ми благонаклонны совѣтъ вашъ у томе, као и у смотренію преднаведени вопроса, касателно права княжескогъ, не бы одрекли, него да бы ми на све ово милостиво и међу нами партикулярно одговорили, као што вамъ се я простодушно повѣрваамъ. Никомъ се о свему овомъ, што вамъ пишемъ, нисамъ повѣрѣо, кромѣ вами, милостиви Госоударъ, а то збогъ тогъ, што самъ изъ акта архиве мое увѣрѣо се, да сте вы многогодишнимъ подвизима вашима о благу Сербіе іоштъ подъ правленіемъ Господина Родителя мога себи име задобили, кое ће у аналима сербске исторіе у реду сербскихъ добротвора светлити.

Молимъ дакле препокорно, да ми не би за непристойность какову приписали, што васъ оволикимъ писмомъ и то сербскимъ діалектомъ писано утроуждавамъ, еръ вамъ са сожаленіемъ признати морамъ, да я ово моіоѣ канцеларіи, којомъ Аврамъ Петроніевиѣтъ управля, повѣрити нисамъ смѣо, и зато самъ принуђенъ о свему преднаведеномъ за благотворни совѣтъ вашъ, надаюћи се, да ми не само то нећете одрећи, него да ћете ме по вамъ природномъ благостію нѣговомъ извѣстити, како љу све то болѣ упознати благодарѣнія Всеавгоустѣйшегъ Покровителя свога, и како љу и я не само оправдати высокопочитаніе нѣгово, и свагда достойно назвати се моћи

Вашегъ Превосходительства

покорнѣйшимъ слугомъ.

20. Марта 1840. у Београду.

КОВЧЕЖИЋ

Г Л А С Н И Ћ.

(Српско учено друштво). Као што је познато, пређашњи министар просвете у Србији, Милан Кујунџић, разрешио је био Српско учено друштво, те 27. марта поверио привременом одбору, да имаоцину тога друштва преда краљу срп. академији, коју је место друштва основао. Садашњи министар просвете, Алимиџије Васиљевић, актом од 25. јунија II. бр. 6839., разрешио је тај привремени одбор и препоручио му, да све друштвене послове, који се пред њим налазе, преда управи Српског научног друштва као једином законитом представнику друштвеном. Тако исто и новци, који су претекли од државне помоћи за 1886., у колико их привремени одбор није утрошио на друштвене смерове, стављени су на расположење управи научног друштва. Управи је пак препоручено, да се по закону делимично обнови и да посвршује недовршене послове друштва. — По томе се састао најпре историјски одбор, 15. септ., и једногласно одлучио, да дојаконши одборски председник, архимандрит Дучић, и остане то до главног скупа. — За тим се састао, 19. септ., одбор за науке философске и филолошке, те изабрао за председника Ђ. Малетића. — На последњу управни одбор, 24. септ., изабра за потпредседника друштву (председникова заменика) Дучића, а остали су чланови управе С. Лозанић, А. Бугарски и секретар Ј. Бошковић. На истом скупу управног одбора, поред другог, решено је, да се врате рукописи Вука Врчевића и Јоксима Новића; да се спреми одговор у распри око Коморанских споменика према правом стању ствари. (Због тих споменика беше се дигла вимус граја по новинама на једнога члана научног друштва, те тенденцијозно и на само друштво, као да је тај члан незаконито присвојио себи те ствари, а друштво их купило. Шта је у ствари, разјасниће нам, дакако, најбоље, ето сам управни одбор.) Главни скуп друштва има да буде, ако узмогне бити, у току месеца октобра. — Тако данас имамо у Београду и Српско учено друштво и Срп. кр. академију.

(Други свечани скуп срп. кр. академије у Београду) био је у недељу 27. септ. (9. окт.) у дворани велике школе. На скупу су били сви чланови осим Ст. Новаковића, Љубе П. Ненадовића и Д. Нешића; слушаца обојес пола много више још него на првом прошле недеље. — Председник др. Панчић отворио скуп и према основном закону прогласи Димитрија Нешића за секретара одеда за математ. и прир. науке, Милана Кујунџића за секретара одеда за филозофију, Чедомиља Мијатовића за секретара одеда за друштвене и историјске науке, и Матију Бана за секретара одеда за уметност. — После тога је читао члан Ч. Мијатовић своју свечану беседу о госпођи Јели, кћери кнеза Лазара. — „Видело“ (бр. 163.) бележи о том предавању ово: „Својом познатом речитошћу и живим описом појединих историјских момената говорник нас је лепо пренео у

оно по српски народ тужно и жалосно доба, у којем је живела и владала ова лепа, ова ђенијална, ова на тешку борбу решена, ова одиста велика српска кнегиња. Ми смо то доба, ми смо ону страхову трзавицу између смрти и живота Балшићеве државе гледали као у каквој волшебној диорами. А полазак ове пројекције српске у Млетке, њена појава пред дуждем и силним млетачким сенатом остаће нам дуго и дуго у нашем памћењу!“ — Није тако занесен беседом том извештач „Одјек“ (бр. 101.). И он вели, до душе, да је академичар показао, „да му извор блиставом и китњастом стилу није пресушио, тако да се, поред свега његова несрпскога акцента, на крају читања осуло бурно пљескање.“ Него пита, да ли ће и наука пљескати новом академичару? Чедомиљ Мијатовић је својим историјским радом стекао и заслужио већ име српскога научњака. Али овом приликом извештач, наведавши да је Мијатовић тај предмет свој додирнуо већ у 49. свески „Гласника“, у IX. и X. књиги „Отаџбине“, у Љубићевим „Listinama“, V., замера академичару, да од 70 минута (а толико је у свему трајало читање), „може бити само 15 или највише 20 отпадају на нештампани део расправе, а у штампаном делу нису учињене ни најобичније поправке“, те тражи, да се још 33 године Јеленина живота објасне.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— У данашњем броју доносимо спев под натписом „Мали Павле“, који је по Виктору Игу красно превео наш поштовани сарадник Милорад П. Шапчанин. Превод је тај већ изашао на јавност и то у „Домаћини“, органу женског друштва и његових подружница у Србији, у 4. броју од године 1885. а ми га с дозволом преводиоцем ево прештапавамо, те га износимо читаоцима „Стражилова“, да се наукују лепих стихова Шапчанинових.

— „Сремац“, лист за политику, народну привреду и забаву, што од прошле године амо излази у Илоку, прешао је са 39. бројем у својину Стеве Поповића Вацког. Уредник је листу сад Богољуб Познановић.

— У 19. и 20. свесци листа „An der schönen blauen Donau“ изашла је од Стевана Милова (Миленковића) шаљива игра у једном чину под насловом „Die ungefährliche Frau“. Исти лист доноси у 20. свесци на челу лик Црногорског кнеза Николе.

— Професор др. Ватрослав Јагић предаваће овог зимског семестра на Бечком свеучилишту о славенским старинама, на граматику српског или хрватског језика на темељу старославенштине.

— Викторијен Сарду написао је за Сару Бернардову нову драму у пет чинова и шест слика. Натпис је „La Toska“ а радња се збива у Риму године 1800. сутрадан после битке код Маренга. Јунакиња је талијанска једна павачица оног времена.

САДРЖАЈ: Крчмарица Гина. Песма Вл. М. Јовановића. — Неготину на дан 6. септембра 1887. године, када је први пут у њему потекао точак воде са Бадњева. Од М. Ђ. Милићевића. — Мали Павле. (По В. Игу.) Препевао Милорад П. Шапчанин. — Једна глава из Достојевог. Нова познанства Петров. (Свршетак.) С руског превео Јов. М. — Павле Орсаг Хијевдослав, словачки песник. (Наставак.) — Кеџици. Из артија покојног дра Ђорђа Натоншевића. — Сунце и његова својства. (Наставак.) — Листак. Прилози за историју краљевине Српске, прве владе кнеза Михајила М. Обреновића III. (Свршетак.) — Ковчежић. Гласник. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожића у Београду.